

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENT

Prop. 69 L

(2021–2022)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i arveloven
(digitalt skifte av dødsbo)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	4.3.1	Forslaget i høringsnotatet.....	14
			4.3.2	Høringsinstansenes syn.....	14
			4.3.3	Departementets vurderinger og forslag	14
2	Lovforslagets bakgrunn – behovet for lovhjemmel	5	4.4	Utlevering av opplysninger til statistikkformål – § 88 a tredje ledd	15
2.1	Behovet for lovhjemmel	5	4.4.1	Forslaget i høringsnotatet.....	15
2.2	Høringen	6	4.4.2	Høringsinstansenes syn.....	15
			4.4.3	Departementets vurderinger og forslag	15
3	Gjeldende rett	7	4.5	Taushetsplikt mv. – § 88 a fjerde ledd	16
3.1	Arvelovens tredje del	7	4.5.1	Forslaget i høringsnotatet.....	16
3.2	Arvingers innsynsrett og taushetsplikt i særlovgivningen	8	4.5.2	Høringsinstansenes syn.....	16
3.3	Forvaltningen og domstolens taushetsplikt	9	4.5.3	Departementets vurderinger og forslag	17
3.4	Behandling av personopplysninger	9			
3.5	Grunnloven og EMK	10			
4	Digitalt skifte av dødsbo	11	5	Forslagets personvernkonsekvenser	17
4.1	Digital utvikling	11	6	Økonomiske og administrative konsekvenser	18
4.2	Rammene for forskriftshjemmelen – § 88 a første ledd	11	7	Merknader til lovforslaget	18
4.2.1	Forslaget i høringsnotatet.....	11			
4.2.2	Høringsinstansenes syn	12			
4.2.3	Departementets vurderinger og forslag	13			
4.3	Behandling av personopplysninger – § 88 a annet ledd	14			
				Forslag til lov om endringer i arveloven (digitalt skifte av dødsbo)	21

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENT

Prop. 69 L

(2021–2022)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i arveloven (digitalt skifte av dødsbo)

*Tilråding fra Kommunal- og distriktsdepartementet 25. mars 2022,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Kommunal- og distriktsdepartementet fremmer med dette et forslag til ny § 88 a i lov 14. juni 2019 nr. 21 om arv og dødsboskifte (arveloven). Bestemmelsen skal legge til rette for effektive og brukervennlige digitale prosesser og tjenester for skifte av dødsbo.

Forslaget gir grunnlag for offentlige digitale tjenester for skifte av dødsbo og hjemmel til å fastsette forskrift om slike tjenester og for behandling av personopplysninger. Videre foreslås det å gi en hjemmel for deling av opplysninger uten hinder av taushetsplikt for å kunne utføre oppgaver som følger av arvelovens tredje del.

Proposisjonen fremmes i samråd med Justis- og beredskapsdepartementet.

2 Lovforslagets bakgrunn – behovet for lovhjemmel

2.1 Behovet for lovhjemmel

Det er satt i gang arbeid med utvikling av sammenhengende tjenester innenfor syv utvalgte livshendelser. Innbyggere, næringsdrivende og frivillig sektor skal oppleve sammenheng i tjenestetilbudet uavhengig av hvilken sektor eller hvilket forvaltningsnivå som står bak.

«Dødsfall og arv» er en av disse syv livshendelsene. Oppgjør etter dødsfall er et samarbeidsprosjekt mellom Digitaliseringsdirektoratet, Brønnøysundregistrene, domstolene, finansnæringen, Skatteetaten, Statens kartverk og Statens vegvesen. Prosjektet utgjør en sentral del av livshendelsen «Dødsfall og arv», og skal bidra til at arvingene skal kunne gjennomføre digitalt skifte av dødsbo.

Digitalt skifte av dødsbo vil innebære digital samhandling mellom privatpersoner, offentlige og private virksomheter. Digitalt skifte av dødsbo skal forenkle prosessen etter dødsfall for arvingene – blant annet gjennom digitalisering og deling av data i prosesser som i dag er kompliserte, analoge og papirbaserte. Gjennom digitalisering vil det blant annet legges til rette for at arvingene får mulighet til å digitalt utøve sin innsynsrett i avdødes økonomiske forhold, utpeke fullmektig og gjøre bruk av de rettighetene som følger av skifteattest og fullmakt.

Ingen arveoppgjør er like, og de aktivitetene som må utføres manuelt i en parallell prosess vil også bli hensyntatt i digitale tjenester.

Det finnes i dag ikke noen offentlige, digitale tjenester for bruk i samhandling mellom arvinger, domstolen, forvaltningen, offentlige virksomheter og private virksomheter, hvor arvinger kan benytte tjenester som et verktøy i sin skifteprosess og hvor tjenesten blant annet blir en videre-

formidler av opplysninger mellom arving og aktører i skifteprosessen. Det er derfor ikke i tilstrekkelig grad utarbeidet et regelverk som muliggjør deling, behandling og sammenstilling av personopplysninger, taushetsbelagte opplysninger og andre opplysninger, i og mellom innbyggere, private virksomheter, forvaltningen, offentlige virksomheter og domstolen i forbindelse med skifte av dødsbo.

Det er videre tvilsomt om eksisterende rettslig grunnlag i særlovgivning og arveloven § 92 kan forstås slik at arvinger kan benytte offentlige digitale tjenester til å utøve sin innsynsrett. Det kan dermed stilles spørsmål ved om avgivende part har en taushetsplikt overfor den behandlingsansvarlige for en slik digital tjeneste. Dersom det foreligger slik taushetsplikt, må det sikres at den ikke er til hinder for nødvendig utveksling av opplysninger.

Etter lov 13. august 1915 nr. 5 (domstoloven) § 63 a nr. 1 har de som «utfører tjeneste eller arbeid for et dommerkontor», taushetsplikt om noens personlige forhold. Arveloven regulerer hvilke opplysninger domstolen kan gi til arvingene. Det foreligger imidlertid ingen klar bestemmelse som gir domstolen anledning til å utlevere personopplysninger og andre opplysninger til andre i en arverettslig sammenheng. Forslaget til lovendring vil gi et rettslig grunnlag for at digitale tjenester skal kunne benyttes som arvingens verktøy i skifteprosessen og en videreformidler mellom arvingen, domstolen, forvaltningen og private og offentlige virksomheter i forbindelse med deling av opplysninger.

Hjemlene som foreslås i denne proposisjonen, vil gi mulighet for å regulere løsningen for digitalt skifte av dødsbo som beskrevet ovenfor, men vil også kunne dekke en videre utvikling og inkludering av andre offentlige tjenester som muliggjør løsning av ytterligere oppgaver etter arvelovens tredje del. Forslaget er med andre ord ikke begrenset til en konkret teknisk løsning.

2.2 Høringen

23. juni 2021 sendte det daværende Kommunal- og moderniseringsdepartementet, i samråd med Justis- og beredskapsdepartementet, forslag til endringer i arveloven på høring. Høringsfristen var 22. september 2021, og høringsnotatet ble sendt til følgende instanser:

Departementene

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
Barneombudet

Brønnøysundregistrene
Datatilsynet
Digitaliseringsdirektoratet
Direktoratet for e-helse
Domstoladministrasjonen
Finansklagenemnda
Finanstilsynet
Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker
Helsedirektoratet
Høyesterett
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet
Kartverket
Lagmannsrettene
Landbruksdirektoratet
Likestillings- og diskrimineringsombudet
Nasjonalt folkehelseinstitutt
Norges vassdrags- og energidirektorat NVE
Norsk senter for barneforskning
Regelrådet
Regjeringsadvokaten
Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn
Skatteetaten
Statens råd for likestilling av funksjonshemmede
Statens sivilrettsforvaltning
Statens vegvesen
Statistisk sentralbyrå
Statsforvalterne
Sysselmannen på Svalbard (nå Sysselmasteren på Svalbard)
Tingrettene
Velferdsforskningsinstituttet (NOVA)

Nord Universitet
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU)
Universitetet i Agder
Universitetet i Bergen
Universitetet i Oslo
Universitetet i Stavanger
Universitetet i Tromsø

Norges Institusjon for menneskerettigheter
Riksrevisjonen
Sametinget
Sivilombudsmannen (nå Sivilombudet)

Kommunene

Akademikerne
Aleneforeldreforeningen
Bispedømmerådene
Den Norske Advokatforening
Den norske Dommerforening

Eiendom Norge
 Finans Norge
 Foreningen 2 Foreldre
 Forum for Barnekonvensjonen
 Funksjonshemmedes fellesorganisasjon
 Hovedorganisasjonen Virke
 Huseierne
 Innvandrerne Landsorganisasjon (INLO)
 Juridisk Rådgivning for kvinner (JURK)
 Jussbuss
 Jussformidlingen i Bergen
 Jusshjelpa i Nord-Norge
 Kirkens Bymisjon
 KS – Kommunesektorens organisasjon
 Landsorganisasjonen i Norge (LO)
 Landsrådet for norske barne- og ungdoms-
 organisasjoner
 MiRA Ressurssenter for kvinner med minoritets-
 bakgrunn
 Norges Bondelag
 Norges Bygdekvinnelag
 Norges Juristforbund
 Norges Kvinne- og Familieforbund
 Norges Røde Kors
 Norges skogeierforbund
 Norsk Allmenningforbund
 Norsk Bonde- og Småbrukarlag
 Norsk Fosterhjemforening
 Norsk Kvinnesaksforening
 Norsk Pasientforening
 NORSKOG
 Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
 Pensjonistforbundet
 Redd Barna
 Regnskap Norge
 Rettspolitisk forening
 Samfunnsbedriftene
 Senior Norge
 Stiftelsen Barnas rettigheter
 Stiftelsen Kirkens Familievern
 Stiftelsen Rettferd for taperne
 TEKNA (Teknisk-naturvitenskapelig forening)
 UNICEF Norge
 Voksne for Barn
 Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)

Følgende instanser har uttalt seg om realiteten i forslagene:

Helse- og omsorgsdepartementet
 Justis- og beredskapsdepartementet

Buskerud tingrett
 Brønnøysundregistrene
 Digitaliseringsdirektoratet

Domstoladministrasjonen
 Oslo tingrett
 Skattedirektoratet
 Statistisk sentralbyrå

Den Norske Advokatforening
 Finans Norge
 Forsvarets seniorforbund (FSF)
 Huseiernes Landsforbund
 Justify
 Kreftforeningen
 Pensjonistforbundet

Følgende instanser uttalte at de ikke ville gi uttalelse i saken, eller at de ikke hadde merknader til forslagene:

Finansdepartementet
 Forsvarsdepartementet
 Samferdselsdepartementet
 Utenriksdepartementet

Borgarting lagmannsrett
 Direktoratet for e-helse
 Høyesterett
 Kartverket

Ringebu kommune
 Senior Norge
 Norges Bondelag

3 Gjeldende rett

3.1 Arvelovens tredje del

Lov 14. juni 2019 nr. 21 om arv og dødsboskifte trådte i kraft 1. januar 2021. Fremgangsmåten ved skifte av dødsbo er regulert i arvelovens tredje del. Arveloven regulerer fem ulike hovedalternativer for behandling av det dødsboet som oppstår ved arvelaterens død.

Det mest vanlige i Norge er at boet blir overtatt enten i uskifte eller til privat skifte. I disse tilfellene må den eller de som overtar eiendelene og rettighetene i boet etter den avdøde, også overta ansvaret for forpliktelsene som arvelateren etterlot seg, jf. arveloven § 20, § 35 og § 116 første ledd. Arvingene forestår det private skiftet selv. I de minste boene der eiendelenes verdi utgjør mindre enn tre ganger grunnbeløpet, vil boet kunne overtas etter forenklete regler og uten at ansvaret for gjelden overtas, jf. arveloven § 116 annet ledd. Det er et vilkår for privat skifte at minst én av arvingene har påtatt seg ansvaret for

arvelaterens forpliktelser, jf. arveloven § 116. Departementet gjør imidlertid oppmerksom på at det er foreslått enkelte endringer i disse reglene, jf. høringsnotat 14. april 2021 om endringer i arveloven mv. (begrensninger i ansvaret for arvelaters forpliktelser mv.).

Arveloven anses med enkelte unntak som en teknologinøytral lov. Loven har imidlertid ikke bestemmelser som legger til rette for digitalisering og automatisering av prosesser og tjenester tilknyttet skifte av dødsbo.

3.2 Arvingers innsynsrett og taushetsplikt i særlovgivningen

Det finnes i dag en rekke bestemmelser som sikrer arvingene tilgang på informasjon om arvelaters formue og gjeld.

Det fremgår av lov 10. april nr. 17 om finansforetak og finanskonsern (finansforetaksloven) § 16-2 at et finansforetak plikter å hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til opplysninger om kunders og andres forretningsmessige eller personlige forhold som foretaket mottar under utøvelsen av virksomheten, med mindre foretaket etter lov eller forskrift gitt med hjemmel i lov har plikt til å gi opplysninger eller er gitt adgang til å gi taushetsbelagte opplysninger. Etter arveloven § 92 første ledd første punktum kan retten gi arvingene fullmakt (formuesfullmakt) til innsyn i arvelaterens formues- og gjeldsforhold.

En arving vil også kunne få utlevert opplysninger om skatt. Det følger av lov 27. mai 2016 nr. 14 om skatteforvaltning (skatteforvaltningsloven) § 3-1 at «[e]nhver som har eller har hatt verv, stilling eller oppdrag knyttet til skattemyndighetene, skal hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til det vedkommende i sitt arbeid har fått vite om noens formues- eller inntektsforhold eller andre økonomiske, bedriftsmessige eller personlige forhold. Av § 3-10 følger det at taushetsplikten etter § 3-1 ikke er til hinder for at opplysninger gis til arvelaters arving når vedkommende kan vise til et saklig behov for innsyn, og til den som har fullmakt som nevnt i arveloven § 92 første eller annet ledd.

I høringsnotatet om endringer i arveloven mv. (begrensninger i ansvaret for arvelaterens forpliktelser mv.) nevnt i punkt 3.1, er det også foreslått en ny bestemmelse i arveloven § 92 (nytt første ledd) og en endring av skatteforvaltningsloven § 3-10, som gir gjenlevende ektefeller og samboere rett til innsyn i arvelaterens økonomiske stilling uten at det må frem-

settes krav om opprettelse av en formuesfullmakt overfor retten.

Videre følger det av § 10 første ledd i forskrift 9. november 2020 nr. 2327 til arveloven at en skifteattest etter arveloven § 118 gir rett til innsyn i arvelaterens formues- og gjeldsforhold, også opplysninger om fastsetting av skatt.

Det følger av forskrift 18. desember 2013 nr. 1599 om utlevering, viderebruk og annen behandling av opplysninger fra grunnboken og matrikkelen § 3 første ledd bokstav b, at Kartverket skal opplyse om hva en avdød står registrert med i grunnboken når den som ber om opplysningene kan dokumentere ved skifteattest, formuesfullmakt, bostyrerattest eller annen nødvendig fullmakt at vedkommende er arving eller kan opptre på vegne av en arving. Det følger videre av forskriften § 3 andre til fjerde ledd at opplysninger fra matrikkelen kan tilgjengeliggjøres på bestemte vilkår. Personer med fortrolig eller strengt fortrolig adresse vil ikke være søkbare i grunnbok eller matrikkel. Dette innebærer at det aldri vil utleveres informasjon fra Kartverket dersom avdøde hadde slik adresse.

En arving vil videre kunne få utlevert informasjon om det finnes en tinglyst ektepakt i Ektepaktregisteret på arvelater. Hjemmelen for avgivelse av tinglyst informasjon om ektepakt følger av forskrift 11. desember 2015 nr. 1668 om gebyr til Brønnøysundregistrene (gebyrforskriften). Alle kan få tinglyste opplysninger om ektepakt da de er offentlig tilgjengelige, men det må oppgis en sikker identifikator for å få tilgang på informasjon, se gebyrforskriften § 6, tredje ledd.

Videre vil en arving etter reglene i offentleglova (lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd) kunne få innsyn i opplysninger registrert på arvelateren i Kjøretøyregisteret. Det er da arvelaters kjøretøy arvingen vil motta opplysninger om. Dersom arvelater eide et kjøretøy sammen med noen, kan opplysninger om denne medeieren utleveres med hjemmel i offentleglova, med mindre opplysningene om dette medeierskapet er taushetsbelagt etter forvaltningsloven eller annen lov.

I de tilfellene hvor arvelater hadde strengt fortrolig eller fortrolig adresse, eller opplysninger knyttet til arvelater ellers var underlagt taushetsplikt i lov eller i medhold av lov, ville disse opplysningene ikke bli utlevert da vedkommende levde, på bakgrunn av offentleglova § 13.

I utgangspunktet vil opplysninger om hvilket kjøretøy en person med fortrolig adresse eier i kjøretøyregisteret ikke lenger være taushetsbelagt når vedkommende er død, da det særskilte

beskyttelsesbehovet har falt bort. Dette vil ikke gjelde dersom det finnes en levende medeier som har fortrolig eller strengt fortrolig adresse, eller adressen ellers er underlagt taushetsplikt i lov eller i medhold av lov, jf. offentleglova § 13. Dødsfallet til én medeier innebærer ikke bortfall av taushetsplikt som knytter seg til opplysninger om levende medeier, og disse opplysningene kan derfor ikke utleveres til arvelaters arvinger.

3.3 Forvaltningen og domstolens taushetsplikt

Etter lov 10. februar 1967 (forvaltningsloven) § 1 gjelder loven virksomhet som drives av forvaltningsorganer, når ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov. Dette innebærer blant annet at forvaltningsloven §§ 13 til 13 g, som omhandler regler om taushetsplikt og begrensninger i taushetsplikten, gjelder for alle slike organer med mindre det er gjort unntak for reglene i eller i medhold av lov.

Det fins en rekke bestemmelser i særlov-givningen om taushetsplikt og om adgangen til deling av taushetsbelagte opplysninger. I noen tilfeller er det fastsatt strengere regler enn det som følger av forvaltningsloven, mens i andre tilfeller er adgangen til informasjonsdeling mer vidtrek-kende.

Forvaltningsloven gjelder ikke domstolens virksomhet med mindre noe annet er særskilt bestemt, jf. forvaltningsloven § 4 første ledd bokstav a. Taushetspliktregelen for domstolene fremgår av domstolloven § 63 a. Forvaltningslovens regler om taushetsplikt i §§ 13 til § 13 e og 13 g er her gitt tilsvarende anvendelse. Bestemmelsene om taushetsplikt og utveksling av taushetsbelagte opplysninger bygger på en avveining av hensynet til parten og andre berørte på den ene siden, og ulike samfunnsmessige hensyn på den andre siden.

Taushetsplikten medfører plikt til å hindre at andre får adgang eller kjennskap til de opplysningene loven nevner, jf. forvaltningsloven § 13 første ledd. Taushetsplikten gjelder ved all virksomhet som omfattes av loven, ikke bare ved myndighetsutøvelse. Brudd på taushetsplikten er straffbart, jf. straffeloven §§ 209 og 210. Til forskjell fra reglene for behandling av personopplysninger, gjelder taushetsplikten etter forvaltningsloven også opplysninger om avdøde personer.

Forvaltningsloven § 13 annet ledd gir en opp-listing av opplysninger som ikke anses å gjelde personlige forhold, med mindre slike opplysninger røper et klientforhold eller andre forhold

som må anses som personlige. De nevnte opplysningene som ikke er omfattet av taushetsplikt, er fødested, fødselsdato og personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted.

Forvaltningens taushetsplikt omfatter all behandling av opplysninger, fra de blir innhentet til de eventuelt blir slettet, med mindre opplysningene er unntatt fra taushetsplikt, eller taushetsplikten faller bort, jf. forvaltningsloven § 13 c tredje ledd annet punktum. Behandling av opplysninger inkluderer også at opplysninger blir delt med andre.

Taushetsbelagte opplysninger kan deles dersom noen av bestemmelsene i forvaltningsloven §§ 13 a, 13 b eller 13 d åpner for dette, eller en slik adgang følger av annen lov eller forskrift gitt med hjemmel i lov.

3.4 Behandling av personopplysninger

Lov 15. juni 2018 nr. 38 (personopplysningsloven), som blant annet fastslår at personvernforordningen (GDPR) gjelder som norsk lov, setter rammer for behandling av personopplysninger. Enhver opplysning om en identifisert eller identifiserbar fysisk person regnes som en personopplysning, jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 1. Forordningen gjelder ikke for behandling av personopplysninger om avdøde personer, men det kan i nasjonal rett gis egne regler om dette, jf. fortalepunkt 27. Personopplysningsloven gjelder ikke for behandling av opplysninger om avdøde personer, jf. Prop. 56 LS (2017–2018) punkt 4.5.3. En opplysning om en avdød person vil bare omfattes av lovens og forordningens regler hvis opplysningen samtidig er en personopplysning om en levende person.

Der det skjer behandling av personopplysninger, kreves det blant annet at det foreligger spesifikt, uttrykkelig angitt og berettiget formål, lovlig behandlingsgrunnlag og tilstrekkelig informasjonssikkerhet.

Prinsippet om formålsbegrensning følger av forordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav b, som fastsetter at personopplysninger skal «samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål og ikke viderebehandles på en måte som er uforenlig med disse formålene». Forordningen artikkel 6 nr. 4 inneholder nærmere bestemmelser om behandling av personopplysninger for andre formål enn det de var innhentet for. Det følger av denne bestemmelsen at viderebehandling for nye, forenlige formål, er tillatt uten et særskilt rettsgrunnlag for viderebehandlingen. Der-

som det nye formålet ikke er forenlig med innsamlingsformålet, må viderebehandlingen ha grunnlag i lov eller samtykke.

Reglene om behandlingsgrunnlag følger av personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstavene a til f. Behandling av personopplysninger er bare lovlig dersom og i den grad minst ett av disse behandlingsgrunnlagene er oppfylt.

Det følger av personvernforordningen artikkel 6 nr. 3 at «grunnlaget for behandlingen» som nevnt i artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e «skal fastsettes» i unionsretten eller i medlemsstatenes nasjonale rett. Dette innebærer at bokstav c eller e ikke alene kan utgjøre behandlingsgrunnlag, men at den behandlingsansvarlige i tillegg må kunne vise til et supplerende rettsgrunnlag for behandlingen. I Prop. 56 LS (2017–2018) pkt. 6.3.2, omtales det hva et slikt supplerende rettsgrunnlag kan være, og hvilke krav som stilles til det. Til det første uttales det at «[e]tter departementets syn må det legges til grunn at i alle fall lov- og forskriftsbestemmelser kan utgjøre supplerende rettsgrunnlag. Departementet antar at også vedtak fattet i medhold av lov eller forskrift omfattes, ettersom det også i disse tilfellene foreligger et lov- eller forskriftsgrunnlag.» Til det andre uttales det at ordlyden i artikkel 6 nr. 3 samlet sett taler for at det må påvises et supplerende rettsgrunnlag i unionsretten eller nasjonal rett, men at det ikke er nødvendig at det supplerende rettsgrunnlaget uttrykkelig regulerer behandling av personopplysninger. For nærmere omtale henvises det Prop. 56 LS (2017–2018).

Personvernforordningen artikkel 9 nr. 1 oppstiller en hovedregel om at behandling av særlige kategorier av personopplysninger er forbudt. Dette omfatter personopplysninger om rase-messig eller etnisk opprinnelse, politisk oppfatning, religion, filosofisk overbevisning eller fagforeningsmedlemskap, samt genetiske opplysninger og biometriske opplysninger med det formål å entydig identifisere en fysisk person, helseopplysninger eller opplysninger om en fysisk persons seksuelle forhold eller seksuelle orientering. For at behandling av personopplysninger som omfattes av forbudet skal være lovlig, må vilkårene i et av unntakene i artikkel 9 nr. 2 være oppfylt. For nærmere omtale henvises det til Prop. 56 LS (2017–2018) pkt. 7.1.2.

Personvernforordningen artikkel 10 regulerer behandling av personopplysninger om straffedommer og lovovertrедelser. Artikkelen sier at behandling av nevnte opplysninger bare skal utføres under en offentlig myndighets kontroll eller dersom behandlingen er tillatt i henhold til

unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som sikrer nødvendige garantier for de registrertes rettigheter og friheter.

Artikkel 22 nr. 1 gir den registrerte rett til ikke å være gjenstand for en avgjørelse som utelukkende er basert på automatisert behandling, herunder profilering, når avgjørelsen har rettsvirkning eller i betydelig grad påvirker vedkommende.

Artikkel 22 nr. 2 bokstavene a til c gjør unntak fra hovedregelen ved behandling i forbindelse med en avtale mellom den registrerte og den behandlingsansvarlige, dersom behandlingen er hjemlet i nasjonal rett, eller dersom behandlingen er basert på samtykke.

Etter artikkel 22 nr. 3 skal den registrerte i tilfelle i nr. 2 bokstavene a og c ha rett til blant annet menneskelig inngripen fra den behandlingsansvarlige, til å uttrykke sine synspunkter og til å motsette seg avgjørelsen. Fortalepunkt 71 skiller imidlertid ikke på de ulike alternativene a til c i artikkel 22 nr. 2, og sier at under alle omstendigheter bør en slik behandling ledsages av nødvendige garantier som bør omfatte spesifikk informasjon til den registrerte og rett til menneskelig inngripen, til å uttrykke sine synspunkter, til å få en forklaring på avgjørelsen som er truffet etter en slik vurdering, og til å protestere mot avgjørelsen.

Endelig følger det av artikkel 22 nr. 4 at avgjørelsene nevnt i nr. 2 ikke kan bygge på særlige kategorier av personopplysninger, med mindre det foreligger samtykke etter artikkel 9 nr. 2 bokstav a, eller behandlingen er nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser etter artikkel 9 nr. 2 bokstav g, og det er innført egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser.

3.5 Grunnloven og EMK

Grunnloven § 102 lyder:

«Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon. Husransakelse må ikke finne sted, unntatt i kriminelle tilfeller.

Statens myndigheter skal sikre et vern om den personlige integritet.»

Grunnloven § 102 gir ikke anvisning på noen adgang til eller vilkår for å gjøre inngrep i rettigheten. Høyesterett har imidlertid lagt til grunn at det kan gjøres inngrep i retten etter Grunnloven § 102 dersom tiltaket har en tilstrekkelig hjemmel, forfølger et legitimt formål og er forholds-

messig, se Rt. 2014 side 1105 avsnitt 28 og Rt. 2015 side 93 avsnitt 60.

Grunnloven § 102 har klare likhetstrekk med EMK artikkel 8, og må tolkes i lys av denne. Ved siden av Grunnloven § 102 må også legalitetsprinsippet, jf. Grunnloven § 113, tas i betraktning. Det følger av Grunnloven § 113 at «[m]yndighetenes inngrep overfor den enkelte må ha grunnlag i lov».

EMD har i sin praksis lagt til grunn at offentlig myndigheters lagring av personopplysninger som knytter seg til privatlivet i bestemmelsens forstand, utgjør et inngrep i retten etter EMK artikkel 8 nr. 1, se *Amann mot Sveits* 16.2.2000 avsnitt 65 og *S. og Marper mot Storbritannia* 4.12.2008 avsnitt 67. Begrepet «privatliv» skal i henhold til EMDs praksis tolkes vidt, se *S. og Marper mot Storbritannia* avsnitt 66 til 67 med videre henvisninger.

Inngrep i retten etter EMK artikkel 8 nr. 1 må kunne rettferdiggjøres etter artikkel 8 nr. 2, som krever at inngrepet må ha tilstrekkelig hjemmel, ha et legitimt formål og være forholdsmessig. Hva som er tilstrekkelig rettsgrunnlag for inngrep, beror på en konkret vurdering, blant annet av hvor inngripende behandlingen er. For nærmere omtale, se Prop. 56 LS (2017–2018).

Dette lovforslaget med tilhørende forskrifter, vil utgjøre rettsgrunnlaget og tilstrekkelig hjemmel for å rettferdiggjøre ev. inngripen etter EMK og Grunnloven.

4 Digitalt skifte av dødsbo

4.1 Digital utvikling

Den teknologiske utviklingen gir grunn til å vurdere nye og digitaliserte løsninger, også på området dødsfall og arv. Brukerkartlegginger i arbeidet med sammenhengende tjenester innenfor livshendelser viser at etterlatte opplever prosessene rundt dødsfall som krevende og uoversiktlige – spesielt fordi etterlatte er i en veldig sårbar situasjon. Realiseringen av digitalt skifte av dødsbo tar utgangspunkt i brukernes behov og i etablerte prosesser og regelverk, særlig lov om arv- og dødsboskifte som trådte i kraft 1. januar 2021.

Departementet anser det som rasjonelt at bestemmelser om digitale løsninger i forbindelse med dødsbobehandlingen er hjemlet i samme lov som bestemmelser for boer som håndteres i en papirprosess. Regulering i samme regelverk vil være naturlig for de gruppene som skal forholde

seg til digitale tjenester, og gjøre det klart, enkelt og tydelig for disse å forstå tjenestens rettslige grunnlag. Denne fremgangsmåten harmonerer også med hvordan det er gitt hjemmel til å gi forskrift om dødsfallsmeldinger i arveloven § 89. Med denne bestemmelsen har lovgiver lagt til rette for en digital innsamling og videreformidling av opplysninger om dødsfall.

Regelverksutviklingen gjennomføres på en slik måte at det ikke er til hinder for kontinuerlig forbedring og videreutvikling av sammenhengende tjenester med en brukersentrert tilnærming. Dette innebærer at det regelverket som etableres, må uformes slik at det både ivaretar de kjente brukerbehovene, men også gir rom for at nye brukerbehov kan realiseres uten hinder av regelverket.

Lov om arv- og dødsboskifte skal tolkes teknologinøytralt, og bestemmelser i denne loven, med enkelte unntak knyttet til testament, vil kunne brukes i digitale prosesser også i dag. De nye bestemmelsene i arveloven som departementet her foreslår, skal legge til rette for effektive og brukervennlige digitale prosesser og tjenester for skifte av dødsbo.

4.2 Rammene for forskriftshjemmelen – § 88 a første ledd

4.2.1 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet at det åpnes for at oppgaver som følger av lovens tredje del, kan utføres gjennom digitalt skifte av dødsbo, jf. høringsnotatets forslag til § 88 a første ledd. Departementet vurderte at det må etableres et rettslig grunnlag for slike tjenester, som både gir rettslig grunnlag for tjenestene i seg selv, men også regulerer hva som skal kunne gjøres i slike tjenester. Arvelovens tredje del har bestemmelser om skifte av dødsbo, og digitalisering av prosesser på dette området antas å kunne gi en betydelig forenkling for innbyggere, virksomheter, domstolen og forvaltningen.

Det ble videre foreslått at departementet kan gi forskrift om offentlig tjeneste for digitalt skifte av dødsbo, blant annet om adgang til bruk av infrastruktur og å innhente og formidle opplysninger på vegne av brukere av en digital tjeneste.

I høringsnotatet ble det også foreslått at § 88 a skulle begrenses til å omfatte oppgaver som er nødvendig for å kunne utføre oppgavene som følger av arvelovens tredje del, og forskrifter gitt med hjemmel i lovens tredje del. Dette innebar at også oppgaver som ikke nødvendigvis følger

direkte av lovens tredje del, men som likevel er nødvendige for å kunne utføre oppgavene i tredje del, var omfattet. Eksempler var oppgaver som er nødvendige for å legge til rette for digital samhandling mellom arvingen og virksomheter, for eksempel å stille den digitale tjenesten til disposisjon og nødvendige oppgaver for å ivareta personvern og sikkerhet.

4.2.2 Høringsinstansenes syn

De av høringsinstansene som har uttalt seg om forslaget, støtter at det innføres en hjemmel i arveloven som muliggjør digitalt skifte av dødsbo. Flere høringsinstanser fremhever også viktige temaer som er relevante for forskriftsreglene som skal utarbeides med hjemmel i forslaget til § 88 a i arveloven. Disse innspillene vil bli tatt med i det videre arbeidet med forskriften.

Oslo tingrett er positive til at det etableres en digital løsning for arvingene og uttaler videre:

«Høringsnotatet omtaler i all hovedsak de overordnede prinsippene for en digital løsning. Etter Oslo tingretts syn vil det derfor være nødvendig med en bred høring når utkast til forskrift(er) foreligger.»

Domstoladministrasjonen støtter forslaget og uttaler:

«DA er positiv til utvikling av en digital skifteløsning, og slutter seg til de overordnede prinsippene for en forskriftshjemmel som departementet redegjør for.»

Kreftforeningen støtter også forslaget og uttaler:

«Kreftforeningen stiller seg bak forslaget fra departementet. Vi støtter at det opprettes en offentlig digital tjeneste for bruk i samhandling mellom arvinger, offentlige og private virksomhet, hvor arvinger kan benytte tjenesten som et verktøy i sin skifteprosess og hvor tjenesten blir en videreformidler mellom private og offentlige virksomheter i forbindelse med deling av opplysninger.»

Digitaliseringsdirektoratet uttaler:

«Digitaliseringsdirektoratet (Digdir) ønsker med dette å uttrykke støtte til forslaget om å etablere en hjemmel som åpner for at dødsbo kan behandles digitalt, og at ytterligere detaljer av ordningen kan reguleres i forskrift.

Etter Digdirs syn, vil den foreslåtte forskriftshjemmelen åpne opp for at sammenhengende tjenester i livshendelsen dødsfall og arv i større grad kan implementeres, og dermed bidra til at målene i regjeringens Digitaliseringsstrategi kan realiseres.»

Buskerud tingrett støtter forslaget og uttaler:

«Buskerud tingrett har deltatt i prosjektet Oppgjør etter dødsfall, og er positive til at skifte av dødsbo digitaliseres. Det er viktig at domstolene er med på den digitaliseringen som skjer ellers i samfunnet. Vi mener det er ugunstig for domstolens posisjon i samfunnet om vi skulle havne bak i denne utviklingen.

Publikum har, og vil fremover ha, en forventning om at domstolen bruker digitale løsninger. Skifte er et fagfelt der mange ønsker å komme i kontakt med domstolene. Det er derfor positivt at dette feltet blir digitalisert og at det er brukeren som er i fokus ved forenkling av prosesser. Det er fornuftig at lovteksten blir utformet på en slik måte at den tar høyde for videre utvikling og kontinuerlig forbedring.»

Flere høringsinstanser er opptatt av at det er viktig å *oppretholde manuelle prosesser* i overskuelig fremtid. *Pensjonistforbundet* er en av disse. Forbundet uttaler:

«Pensjonistforbundet støtter at hovedløsningene i offentlig forvaltning kan være digitale, men understreker at vi sikrer at digitaliseringen av samfunnet ikke skaper utenforskap eller forringer rettighetene til analoge borgere. Om lag 600 000 voksne har ingen eller liten digital kompetanse.»

Domstoladministrasjonen uttaler:

«Det vil antakeligvis være behov for å beholde dagens papirprosess parallelt en god stund fremover, for dem som ikke er digitale. Dette vil endre seg med tiden. Vi er dessuten enig i at regelverksutvikling bør være teknologinøytral.»

Enkelte høringsinstanser har kommentarer til at adgangen til å gi forskrifter etter forslaget § 88 a første ledd *begrenses til arvelovens tredje del*.

Domstoladministrasjonen uttaler:

«DA er enig i at hvilke oppgaver som skal reguleres i forskrift må ligge innenfor rammen av

arveloven tredje del, med enkelte nødvendige tilpasninger. Detaljene vil man måtte komme tilbake til i selve forskrifts- og utviklingsarbeidet.»

Digitaliseringsdirektoratet kommenterer også avgrensningen til lovens tredje del, og har også kommentarer til *omfanget av tjenester* som kan opprettes med hjemme i bestemmelsen. Direktoratet uttaler:

«Departementet poengterer selv i høringsnotatet s. 7 viktigheten av at nytt regelverk *«utformes på en måte som ivaretar de kjente brukerbehovene, men også gir rom for at nye brukerbehov kan realiseres uten at regelverket hindrer dette»*. Digdir er enig i departementets syn på regelverksutforming slik det kommer til uttrykk i sitatet over. Vi stiller derfor spørsmål ved om ordlyden i § 88 første ledd første punktum i så måte oppstiller et for snevert rettslig grunnlag når den begrenser adgangen til å opprette én ordning.

Videre stiller vi spørsmål ved at det rettslige grunnlaget for digital behandling begrenses til å gjelde arveloven del III. Vi kan ikke se at det gis noen særlig begrunnelse for denne begrensningen i høringsnotatet. Digdir antar at det også vil kunne være aktuelt og ønskelig å utvikle tjenester som legger til rette for digitale, sammenhengende tjenester for behandlinger som er hjemlet i andre deler av arveloven, og anser det derfor som uhensiktsmessig med et så snevert anvendelsesområde som den forslåtte hjemmelen synes å legge opp til. I denne sammenheng viser vi til det som er skrevet over om fleksibel og fremtidsrettet regelverksutforming.»

4.2.3 Departementets vurderinger og forslag

4.2.3.1 Én eller flere tjenester?

Departementet har kommet til at forslaget bør følges opp, med mindre endringer, jf. forslaget til § 88 a første ledd første punktum, der det fremgår at offentlige tjenester for digitalt skifte av dødsbo er omfattet av hjemmelen.

Offentlige tjenester bør oppleves sammenhengende og helhetlige av brukerne, uavhengig av hvilke offentlige virksomheter som tilbyr dem. I dag er det ofte slik at brukerne må forholde seg til flere tjenester fra ulike virksomheter når de skal få dekket sine behov eller løst sine oppgaver. En sammenhengende tjeneste er likevel ikke nødvendigvis én tjeneste eller én prosess.

Forslaget i høringsnotatet kunne tolkes slik at virkeområdet til bestemmelsen er begrenset til etablering av kun én digital tjeneste. Departementet er blant annet enig i Digitaliseringsdirektoratets innspill om at forslaget til første ledd, slik den var beskrevet i høringsnotatet ikke ivaretar at regelverket skal utformes på en slik måte at det både ivaretar kjente brukerbehov, og gir rom for at nye brukerbehov kan realiseres uten at regelverket er til hinder for dette.

Formålet med bestemmelsen er blant annet at arvinger skal kunne benytte digitale tjenester til å utøve sin innsynsrett, jf. omtalen av bakgrunn ovenfor.

På denne bakgrunn er ordlyden i første ledd endret fra entall til flertall ved at «en digital tjeneste» er endret til «digitale tjenester».

4.2.3.2 Saklig virkeområde – begrenset til lovens tredje del

Departementet har kommet til at forslaget til saklig virkeområde for de nye reglene bør følges opp uten endringer, jf. forslaget til § 88 a første ledd første punktum.

Det foreslås at denne lovhjemmelen knyttes til arvelovens tredje del siden denne delen inneholder saksbehandlingsregler som det kan være ønskelig å digitalisere. Denne delen regulerer handlingene som til nå har vært utført manuelt, men som lovforslaget åpner for i stadig større grad å kunne utføre digitalt. Tredje del omhandler for det første oppgavene i perioden fra dødsfallet og frem til arvingen(e) har valgt skifteform. Et bo kan skiftes offentlig, privat eller overtas i uskifte mv. Tredje del har også regler om utstedelse av formuesfullmakt, skifteattest, preklusivt proklama, regler om hvordan bo skal skiftes privat eller offentlig, regler for insolvente dødsbo og regler for en rekke andre oppgaver som må utføres som ledd i et dødsboskifte. Lovens første del gir derimot avgrensninger for hva loven gjelder, definisjoner og en oversikt over loven, mens andre del inneholder de materielle reglene om omfanget av arvingenes rett til arv mv., mens lovens fjerde del gir reglene om ikraftsettelse og overgang fra gammel til ny lov. Disse delene er ikke på samme måte egnet for digitalisering.

Enkelte høringsinstanser stiller spørsmål ved at bestemmelsens saklige virkeområde begrenses til å gjelde oppgaver etter arvelovens tredje del. Departementet har vurdert om bestemmelsens saklige virkeområde er for snever, og om bestemmelsens saklige virkeområde kan være arveloven som sådan.

I høringsnotatet var det vist til at selv om hjemmelen begrenses til å omfatte oppgaver etter lovens tredje del, og forskrifter gitt med hjemmel i tredje del, skal det innebære at også oppgaver som ikke nødvendigvis følger direkte av lovens tredje del, men som likevel er nødvendige for å kunne utføre de nevnte oppgavene, er omfattet. I høringen er det brukt eksempler som å legge til rette for digital samhandling mellom arving og virksomheter, herunder skape rettslig grunnlag for å etablere slike tjenester.

4.3 Behandling av personopplysninger – § 88 a annet ledd

4.3.1 Forslaget i høringsnotatet

For at det skal kunne gjennomføres et digitalt skifte av dødsbo, er det nødvendig med behandlinger av personopplysninger. I høringsnotatet var det derfor foreslått i forslaget til ny § 88 a annet ledd etablering av en hjemmel som åpner for å gi forskrift om behandling av personopplysninger som er nødvendig for å kunne utføre oppgaver etter arvelovens tredje del gjennom digitalt skifte av dødsbo.

4.3.2 Høringsinstansenes syn

Advokatforeningen støtter forslaget og uttaler:

«Advokatforeningen støtter forslaget til arvelovens § 88 a og er positiv til at det legges til rette for digitale løsninger for gjennomføring av privat dødsboskifte. Det er imidlertid viktig at den digitale løsningen er tydelig på at det også må innhentes økonomiske opplysninger om den andre ektefellen dersom avdøde etterlater seg ektefelle og de har formuesordningen felleseie. Det er også ønskelig at det på sikt også legges til rette for digitalt skifte av offentlig dødsbo.»

Finans Norge uttaler:

«Utkastet til ny § 88a reiser spørsmål om hvilket behandlingsgrunnlag det er tiltenkt at aktører, som skal dele informasjonen, vil kunne basere seg på. Det vil være en fordel om lovarbeidet, og det senere forskriftsarbeidet, vurderte hvordan det foreslåtte regelverk skal kunne gi aktørene nødvendig behandlingsgrunnlag for dette under personvernregelverket, herunder i hvilken grad ny § 88a og/eller planlagte forskrifter utgjør et behand-

lingsgrunnlag etter GDPR artikkel 6 bokstav c (rettslig forpliktelse) eller bokstav e (allmenn interesse), jf. artikkel 6 nr. 3 som krever at slike behandlingsgrunnlag skal fastsettes i nasjonal rett.»

4.3.3 Departementets vurderinger og forslag

Departementet følger i all hovedsak opp forslaget fra høringsnotatet med en tilføyelse om automatiserte beslutninger.

I et arveoppgjør kan ulike aktører behandle opplysninger om avdøde, som vil kunne si noe om gjenlevende personer. I tillegg vil det kunne behandles opplysninger som direkte er relatert til arvingene, som eksempelvis navn, personnummer og familierelasjon.

Digitalisering av skifte av dødsbo vil ikke i seg selv innebære at det behandles andre personopplysninger enn de som behandles i et manuelt, papirbasert skifteoppgjør. Imidlertid vil utvikling av nye tjenester og funksjonalitet kunne medføre at det er nødvendig å behandle andre og flere personopplysninger enn de som behandles i et manuelt, papirbasert skifteoppgjør. Departementet vurderer på dette tidspunktet samlet sett dette til å stå i et rimelig forhold til det berettigede målet som søkes oppnådd, jf. personvernforordningen artikkel 6 nr. 3. Se også omtale av forslagets personvernkonsekvenser i punkt 5.

Videre vil digitalisering av skifteoppgjøret innebære noen nye aktører, blant annet den eller de som skal være ansvarlig for de digitale tjenestene, eller den eller de som skal samhandle med de digitale tjenestene. Dette, og det ovennevnte, kan utløse behov for at det etableres rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger, både for tilbyder av tjenester og samhandelnde aktører.

Behandlingsgrunnlag etter personvernforordningen, for en offentlig tjenestetilbyder, vil kunne være artikkel 6 nr. 1 bokstavene c og e. Forslaget til ny § 88 a første ledd som regulerer det at arveoppgjørene kan utføres gjennom offentlige tjenester for digitalt skifte av dødsbo, vil kunne utgjøre et supplerende rettslig grunnlag etter artikkel 6 nr. 3.

Det kan imidlertid bli behov for en nærmere forskriftsregulering for å sikre et dekkende supplerende rettslig grunnlag for både den eller de offentlige aktørene som skal være ansvarlig for de digitale tjenestene og den eller de som skal samhandle med de digitale tjenestene. Behovet for etableringen av supplerende rettsgrunnlag vil bli vurdert nærmere i forbindelse med utarbeidelse av forskrift. Videre vil behovet for ytterligere

regulering som åpner for behandling av særlige kategorier av personopplysninger etter artikkel 9 og behandling av personopplysninger om straffedommer og lovovertrедelser etter artikkel 10, bli vurdert. Et aktuelt alternativ i artikkel 9 kan være bokstav g. Bokstav g sier at behandling av særlige kategorier personopplysninger allikevel er lovlig når behandlingen er nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser, på grunnlag av unionsretten eller på grunnlag av nasjonal rett som skal stå i et rimelig forhold til det mål som søkes oppnådd, være forenelig med det grunnleggende innholdet i retten til vern av personopplysninger og sikre egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser.

Departementet presiserer at forskriftshjemmelen i § 88 a annet ledd, vil omfatte oppgaver som følger av lovens tredje del, oppgaver som følger av forskrift med hjemmel i lovens tredje del, samt øvrige oppgaver som er nødvendig for å kunne utføre oppgavene etter tredje del, men som nødvendigvis ikke følger direkte av lovens tredje del.

Begrepet «behandling» skal her forstås på samme måte som i personvernforordningen artikkel 4 nr. 2, og det omfatter blant annet videre deling, lagring, bruk, sammenstilling og sletting av opplysninger.

Bestemmelsen åpner blant annet for at det i forskriften fastsettes materielle og prosessuelle regler for både delingen og den etterfølgende behandlingen av opplysningene, herunder blant annet rettslig grunnlag for videre behandling hvor nytt formål ikke er forenelig med innsamlingsformålet.

Det kan også gis regler om for eksempel behandlingsansvar, sammenstilling av de delte opplysningene og andre opplysninger som behandles for å utføre den aktuelle oppgaven, lagring og sletting av opplysningene og tiltak for å ivareta informasjonssikkerheten.

Advokatforeningen nevner i sin høringsuttalelse såkalte sammensatte skifter. Departementet vil påpeke at dette lovforslaget er begrenset til forskrifter som dekker oppgaver som følger av arvelovens tredje del. Dersom gjenlevende ektefelle ikke ønsker å sitte i uskifte, må det først gjennomføres et skifte av boet mellom ektefellene, og deretter gjennomføres et dødsboskifte mellom arvingene etter førsteavdøde. Et skifte av boet mellom ektefeller følger reglene i ekteskapsloven og dekkes ikke av dette lovforslaget.

Det var i høringsnotatet ikke foreslått noen hjemmel for automatiserte avgjørelser i digitale

løsninger for skifte av dødsbo. Ettersom digitale løsninger for skifte av dødsbo er under utarbeidelse, vet ikke departementet med sikkerhet om slike prosesser vil innebære automatiserte avgjørelser etter personvernforordningen. Ettersom det kan være snakk om en fremtidig automatisering, som kan tenkes å tolkes inn under personvernforordningens begrep *automatiserte avgjørelser*, har departementet foreslått å innta en hjemmel for å gi forskrift om automatiserte avgjørelser, jf. forslaget til § 88 a annet ledd.

I arbeidet med forskrift hjemlet i § 88 a annet ledd, vil det tas stilling til om det skal foretas automatiserte avgjørelser i tjenestene. I så tilfelle vil det bli vurdert om vilkårene for å tillate automatiserte avgjørelser etter personvernforordningen artikkel 22 er oppfylt, jf. omtalen av gjeldende rett under punkt 3.4.

4.4 Utlevering av opplysninger til statistikkformål – § 88 a tredje ledd

4.4.1 Forslaget i høringsnotatet

Det var ikke foreslått regulering av utlevering av opplysninger til statistikkformål i høringsnotatet.

4.4.2 Høringsinstansenes syn

Statistisk sentralbyrå (SSB) påpeker at ettersom arv og gaver ikke lenger beskattes, har også statistikkgrunnlaget falt bort. SSB uttaler:

«I dette perspektivet er et digitalt register for dødsbo svært viktig og har potensiale til å frembringe pålitelig informasjon om arv på en effektiv måte. Dersom det er mulig ut ifra den foreslåtte innføringen av et digitalt skifte av dødsbo å identifisere alle arvemottakere, samt verdien på mottatt arv, vil dette kunne danne grunnlaget for etablering av en ny løpende statistikk over mottatt arv. Vi ser på dette initiativet som en særdeles lovende mulighet for å bøte på en mangel ved vårt statistikkgrunnlag. Det følger av dette at vi ønsker at det digitale registeret skal inneholde så mye informasjon som mulig. Det er for eksempel svært viktig for oss å få frem informasjon om hvilke gjenstander som boene inneholder og verdisetningen av disse.»

4.4.3 Departementets vurderinger og forslag

SSB peker på behovet for å kunne få utlevert opplysninger til statistikkformål om de boene som gjøres opp i løsninger for digitalt skifte av dødsbo.

Departementet er usikker på om de løsninger som p.t. er planlagt, vil inneholde de opplysningene SSB trenger til sin statistikkproduksjon. Departementet vil gå i dialog med SSB om dette. Selv om det skulle vise seg at SSB ikke får dekket sine behov for opplysninger fra digitale skifter av dødsbo, kan det være behov for å kunne utlevere opplysninger til statistikkformål. Departementet foreslår derfor en hjemmel i § 88 a tredje ledd til å gi forskrift om utlevering til statistikkformål.

Personvernforordningen artikkel 89 gir grunnlag for å fastsette nasjonale regler om behandling av personopplysninger i forbindelse med blant annet statistiske formål. Artikkel 89 nr. 1 slår fast at behandling av personopplysninger for statistiske formål, skal omfattes av nødvendige garantier for å ivareta de registrertes rettigheter og friheter. Artikkel 89 nr. 2 gir medlemsstatene mulighet til å fastsette nasjonale regler som gir unntak fra den registrertes rett til innsyn, retting, rett til begrenset behandling og retten til å protestere etter artiklene 15, 16, 18 og 21. Det følger også av artikkel 5 nr. 1 bokstav b at statistiske formål ikke skal anses som uforenlige med de opprinnelige formålene.

Forslaget til § 88 a tredje ledd gir hjemmel for i forskrift å regulere utlevering av opplysninger til offentlige myndigheter for bruk til statistikkformål. Adgangen til utlevering for statistikkformål gjelder også opplysninger som kan føres tilbake til en konkret person. Dette kan for eksempel være nødvendig der den offentlige virksomheten opplysningene utleveres til, for eksempel SSB, selv skal utarbeide statistikken.

I arbeidet med forskrift hjemlet i § 88 a tredje ledd, vil det tas stilling til de forholdene som personvernforordningen artikkel 89 gir mulighet for å regulere i nasjonal rett, jf. omtalen ovenfor.

4.5 Taushetsplikt mv. – § 88 a fjerde ledd

4.5.1 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet var det foreslått å fastsette en hjemmel i § 88 a tredje ledd som åpner for at virksomheter, domstolene og forvaltningsorganer kan dele opplysninger i forbindelse med gjennomføring av skifte av dødsbo uavhengig av taushetsplikt, så langt det er nødvendig for å utføre oppgavene i arvelovens tredje del, eller oppgaver som følger av forskrift med hjemmel i lovens tredje del.

Tredje ledd andre punktum i høringsforslaget ga hjemmel for å gi forskrift om at enkelte opplysninger ikke skal omfattes av unntaket fra taushetsplikt etter første punktum.

4.5.2 Høringsinstansenes syn

Enkelte av høringsinstansene har kommentarer knyttet til nødvendighetskravet i forslaget til § 88 a fjerde ledd. *Digitaliseringsdirektoratet* uttaler:

«Digdir ber departementet vurdere om det vil være ønskelig å heller legge opp til et saklighetskrav når nødvendigheten skal vurderes, slik at kravet f. eks vil være oppfylt dersom opplysningene kan ha betydning. Det vil antageligvis kunne tenkes situasjoner der enkelte opplysninger som normalt vil ha betydning for skifte av dødsbo, i konkrete tilfeller ikke er av betydning. Digdir anser det som uheldig dersom utlevering av opplysninger i slike tilfeller vil medføre at det foreligger brudd på taushetsplikten. Særlig gitt at utlevering og innhenting her vil skje digitalt, er det grunn til å være varsom med å legge opp til en regel som krever (manuelle) vurderinger i den enkelte sak, og som kan avskjære muligheten for forhåndsvurderinger av hvilke opplysninger det normalt vil være et saklig behov for ved skifte av dødsbo.»

Også *Justify* har merknader til formuleringen av nødvendighetskravet i forslaget § 88 a tredje ledd. De uttaler:

«Det stilles også spørsmål ved om nødvendighetskriteriet er for snevert definert til at intensjonen med forslaget vil kunne ivaretas.»

Finans Norge uttaler:

«Avslutningsvis vil Finans Norge påpeke at unntaket fra taushetsplikt i ny § 88a tredje ledd etter sin ordlyd begrenses til å omfatte oppgaver som er «nødvendige» for å kunne utføre oppgavene som følger av arvelovens tredje del. Samtidig er ny § 88a første ledd første setning utformet som en «kan» regel. Det er dermed en mulighet, og ikke en plikt, å benytte den offentlige tjenesten for å utføre oppgavene. Ettersom det er frivillig å benytte seg av den offentlige tjenesten, reises spørsmålet om hvilke konsekvenser dette får for et unntak fra taushetsplikten som stiller krav om nødvendighet. Det er ikke klart for Finans Norge at det kan sies å være «nødvendig» for finansforetak å dele den aktuelle informasjonen med en offentlig aktør/offentlig driftet plattform, for å oppfylle informasjonsplikten overfor en arving med formuesfullmakt etter arveloven § 92. Dersom

unntaket fra taushetsplikt er ment å omfatte bruk av offentlig tjeneste for digitalt skifte av dødsbo som ledd i utførelse av oppgavene etter lovens tredje del, burde dette komme klarere frem av bestemmelsen.»

4.5.3 Departementets vurderinger og forslag

Departementet støtter innspillet gitt av Digitaliseringsdirektoratet angående hva som skal til for at nødvendighetskravet i forslaget § 88 a fjerde ledd er oppfylt. Departementet foreslår imidlertid ingen endring av ordlyden.

Kravet om at det må være «nødvendig» å dele opplysningene, knytter seg til opplysningens innhold, ikke til innhentingsmåten (bruk av digitale tjenester).

Departementet vil presisere at kravet om nødvendighet ikke er begrenset til opplysninger som faktisk har betydning for det aktuelle dødsboskiftet. En slik innskrenking vil vanskelig la seg gjennomføre i en digital tjeneste, hvor man, på bakgrunn av rettsregler, standardiserer hvilke opplysninger som kan utleveres. Kravet anses derfor oppfylt dersom det er tale om faktiske forhold som har betydning for dødsboskifter som sådan.

Utlevering av opplysninger til en arving via en digital tjeneste skal gjøres på bakgrunn av hva enhver arving har rett til å vite om den avdødes formue og gjeld. Utleveringen vil ikke kunne være basert på en konkret vurdering av hva som er nødvendig informasjon i forbindelse med det aktuelle dødsboet.

I forbindelsen med skifte av dødsbo vil det være nødvendig at arvinger blant annet får informasjon om arvelaters kundeforhold, økonomiske forhold, eierforhold mv. for å kunne være i stand til å vurdere om de ønsker å påta seg ansvaret for arvelaters forpliktelser og for gjennomføring av skiftet. Arvingens innsynsrett og avgiverorganers taushetsplikt er omtalt i punkt 3.2. Departementet vil presisere at tjenester for digitalt skifte av dødsbo vil inneha nødvendig informasjonssikkerhet og innebygd personvern, også i håndtering av taushetsbelagte opplysninger, eksempelvis fortrolig adresse.

Med «oppgaver» menes oppgaver som følger direkte av loven og oppgaver som følger av forskrift med hjemmel i lovens tredje del. Videre omfattes også oppgaver som ikke nødvendigvis følger direkte av lovens tredje del, men som likevel er nødvendige for å kunne *utføre oppgaver* i tredje del. Dersom et organ har taushetsplikt etter annen lov, vil for eksempel ikke dette være til hinder for deling av opplysninger, så lenge delingen

er nødvendig for utførelsen av «oppgaver» etter lovens tredje del.

Finans Norge reiser i sitt høringsinnspill spørsmålet om hvilke konsekvenser det får for et unntak fra taushetsplikten som stiller krav om nødvendighet, at det er frivillig å benytte seg av den offentlige tjenesten. Departementet presiserer at det ikke forslås å åpne for at det skal være plikt til å benytte digitale tjenester for skifte av dødsbo for arvinger eller aktører som i dag har plikt til å utlevere opplysninger om den avdøde til arvinger. Forslaget etablerer imidlertid et rettslig grunnlag for at nødvendig utlevering og innhenting av informasjon om avdøde og arvingene *kan* skje ved bruk av digitale tjenester. Forslaget til § 88 a fjerde ledd gir grunnlag for at slik deling kan skje uten hinder av taushetsplikt.

Det kan også tenkes behov for å fastsette i forskrift en plikt til å dele opplysninger i forbindelse med dødsboskifte, slik at taushetsplikten etter enkelte særlover ikke er til hinder for delingen. Departementet foreslår derfor å ta inn i forslaget til § 88 a fjerde ledd en mulighet for å gi forskrift om plikt til deling av opplysninger. Det foreslås dessuten å kunne gi forskrift om at enkelte opplysninger ikke skal kunne deles.

5 Forslagets personvernkonsekvenser

Enkelte høringsinstanser mener at forslaget personvernkonsekvenser er for dårlig omtalt, eller at det ikke er mulig å mene noe om personvernkonsekvensene på nåværende tidspunkt. *Finans Norge* uttaler:

«Det er på nåværende tidspunkt ikke mulig å mene noe om hvilke personvernkonsekvenser fremtidige forskriftsforslag vil ha, men det er på det rene at den behandlingsaktivitet som skal skje vil innebære behandling av personopplysninger.»

Departementet vurderer at personvernkonsekvensene av fremtidige forskriftsforslag etter bestemmelsens første og annet ledd vil være moderate, siden opplysninger om arvelater som utgangspunkt ikke vil være å anse som personopplysninger og at digitalisering av skifte av dødsbo ikke i seg selv innebærer at det behandles andre personopplysninger, enn de som behandles i et manuelt, papirbasert skifteoppgjør. Imidlertid vil utvikling av nye tjenester og funksjonalitet kunne medføre at det er nødvendig å behandle andre og flere person-

opplysninger enn de som behandles i et manuelt, papirbasert skifteoppgjør, samt av andre aktører.

Departementet peker her på at vurderingen av personvernkonsekvenser av en forskrift må gjøres konkret på bakgrunn av hva som skal reguleres i forskriften. En vurdering av hvilke personvernkonsekvenser et forslag til forskrift vil innebære, samt hvilke tiltak som må iverksettes før å bøte på eventuelle personvernulempes, vil derfor måtte inntas i høringsnotatet der det fremmes forskriftsforslag.

Departementet viser for øvrig til omtalen under punkt 4.3.

6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Arveretten håndheves i stor grad privat. Dette er også ønskelig, blant annet i et samfunnsøkonomisk perspektiv. De fleste dødsbo gjøres opp av arvingene uten profesjonell bistand eller bistand fra rettsapparatet. Det er viktig at regler og tilgjengelige, digitale løsninger for gjennomføring, så langt som mulig er tilpasset lekfolks egen bruk av dem.

Forslag om å etablere offentlige tjenester for digitalt skifte av dødsbo vil ha konsekvenser for innbyggere, virksomheter, domstolene og forvaltningsorganer. Tjenestene ventes å gi samfunnsøkonomisk gevinst i form av redusert belastning og betydelige tidsbesparelser for arvinger, og det antas at de kan gi økt effektivitet og bedre oppgaveløsning i virksomhetene, domstolene og forvaltningen.

Digitalisering kan bidra til økt tillit gjennom åpenhet. Videre vil digitaliseringen påvirke økt ivaretagelse av personvern og informasjonssikkerhet, blant annet gjennom å erstatte dagens papirskjema med digitale tjenester og tilgangskontroll tilknyttet disse.

7 Merknader til lovforslaget

Til ny § 88 a

Forslaget til *første ledd første punktum* fastsetter at oppgavene som følger av arvelovens tredje del, kan utføres gjennom offentlige tjenester for digitalt skifte av dødsbo. Offentlige tjenester for digitalt skifte av dødsbo skal være til bruk i samhandling mellom arvinger, offentlige og private virksomheter, domstolene, selvstendige rettssubjekter og forvaltningsorganer, og sørge for digitalise-

ring av skifteprosessen. Arvinger skal kunne benytte digitale tjenester til å utøve sin innsynsrett. Det presiseres at hjemmelen både gjelder oppgaver som følger direkte av loven, og oppgaver som følger av forskrift med hjemmel i lovens tredje del.

Den foreslåtte bestemmelsen åpner for at også prosesser og infrastruktur som er nødvendig for å tilrettelegge for at oppgaver etter lovens tredje del skal kunne utføres gjennom offentlige tjenester for digitalt skifte av dødsbo, er omfattet. Dette innebærer at også oppgaver som ikke nødvendigvis følger direkte av lovens tredje del, men som likevel er nødvendige for å utføre oppgavene i tredje del, er omfattet.

Forslaget til *første ledd annet punktum* gir videre departementet hjemmel til å fastsette forskrift om offentlige tjenester for digitalt skifte av dødsbo, om tjenestenes adgang til bruk av infrastruktur og å innhente og formidle opplysninger på vegne av bruker mv.

Innhenting og formidling av opplysninger er i denne sammenheng ikke begrenset til deling av personopplysninger eller andre opplysninger. Bestemmelsen skal forstås slik at det i forskrift kan fastsettes nærmere regler om blant annet det offentliges adgang til å tilby tjenester for digitalt skifte, og at det offentlige kan håndtere forespørsler til avgivende parter på vegne av arving, ha funksjonalitet for visning av innhentede opplysninger til arving m.m.

Forslaget til *annet ledd* gir hjemmel for å gi forskrift om behandling av personopplysninger, herunder også særlige kategorier personopplysninger og behandling av personopplysninger om straffedommer og lovovrettelser, som er nødvendig for å kunne utføre oppgaver etter arvelovens tredje del gjennom tjenester for digitalt skifte av dødsbo, eksempelvis navn, personnummer eller familierelasjon.

Forskriftsbestemmelsene vil kunne utgjøre et supplerende rettslig grunnlag, også for andre aktører enn offentlig sektor, som sikrer behandlingsgrunnlag etter artikkel 6 i personvernforordningen.

I forskriften vil blant annet behandlingsansvaret, formål med behandlingen, hvilke personopplysninger som kan eller skal behandles, og hvordan lagring og sletting skal håndteres, kunne reguleres nærmere. Det samme gjelder eventuelle bestemmelser om automatiserte avgjørelser.

For øvrig skal oppgaver etter lovens tredje del også her forstås som beskrevet i merknad til første ledd.

Forslaget til *tredje ledd* gir hjemmel for i forskrift å regulere utlevering av opplysninger til offentlige myndigheter for bruk til statistikkformål. Adgangen til utlevering for statistikkformål gjelder også opplysninger som kan føres tilbake til en konkret person. Dette kan for eksempel være nødvendig der det offentlige organet opplysningene utleveres til, for eksempel SSB, selv skal utarbeide statistikken.

Etter forslaget til *fjerde ledd* skal offentlige og private virksomheter, domstolen og forvaltningsorganer uavhengig av taushetsplikt kunne dele og utveksle opplysninger i forbindelse med gjennomføring av skifte av dødsbo, så langt det er nødvendig for å utføre oppgavene i lovens tredje del. Begrepet offentlig virksomhet er her ment å omfatte også andre deler av offentlig sektor enn de som faller inn under definisjonen forvaltningsorganer.

Det presiseres at «oppgavene» i tredje ledd er de samme «oppgavene» i lovens tredje del som er omtalt i bestemmelsens første ledd.

Kravet om at det må være «nødvendig» å dele opplysningene knytter seg til opplysningens innhold, ikke til innhentingsmåten (bruk av digitale tjenester).

Departementet vil presisere at kravet ikke er begrenset til opplysninger som faktisk har betydning for det aktuelle dødsboskiftet. En slik innskrenking vil vanskelig la seg gjennomføre i en digital tjeneste, hvor man, på bakgrunn av rettsregler, standardiserer hvilke opplysninger som kan utleveres. Kravet anses derfor oppfylt dersom det er tale om faktiske forhold som har betydning for oppgaver etter arvelovens tredje del som sådan, ikke oppgaver i forbindelse med det konkrete boet.

Utlevering av opplysninger til arvinger *via* en digital tjeneste skal gjøres på bakgrunn av hva enhver arving har rett til å vite om den avdødes formue og gjeld. Utleveringen vil ikke kunne være basert på en konkret vurdering av hva som er nødvendig informasjon i det aktuelle dødsboet.

Den foreslåtte bestemmelsen skal videre forstås slik at det bare er adgang til å dele taushetsbelagte opplysninger når disse «er nødvendige» for utførelsen av oppgavene i arvelovens tredje del, gjennom en offentlig tjeneste for digitalt skifte av dødsbo.

I forbindelsen med skifte av dødsbo vil det være nødvendig at arvinger blant annet får informasjon om arvelaters kundeforhold, økonomiske forhold, eierforhold mv, for å kunne være i stand til å vurdere om de ønsker å påta seg ansvaret for arvelaters forpliktelser og for gjennomføring av skifte.

Dette kan for eksempel handle om opplysninger om bankkonti fra banker, opplysninger om forsikringer fra forsikringsselskaper, opplysninger om eiendom fra matrikkelen og opplysninger om kjøretøy fra Kjøretøyregisteret. Opplysningene utleveres fra ovenfor nevnte organer og registre til arvingene via digitale tjenester for skifte av dødsbo. Dette er eksempler basert på slik løsninger for digitalt skifte av dødsbo er tenkt per i dag, og listen er ikke uttømmende.

Fjerde ledd annet punktum gir videre hjemmel for å gi forskrift om at det skal være plikt til å dele enkelte opplysninger, og at enkelte opplysninger ikke skal omfattes av unntaket fra taushetsplikt etter fjerde ledd første punktum.

Det foreslås ikke å åpne for at det skal være plikt til å benytte digitale tjenester for skifte av dødsbo for arvinger eller aktører som i dag har plikt til å utlevere opplysninger om den avdøde til arvinger. Departementet understreker imidlertid at forslaget legger til rette for et rettslig grunnlag for at nødvendig utlevering og innhenting av informasjon om avdøde til arvinger, kan skje uten hinder av taushetsplikt ved bruk av digitale tjenester.

Til ikrafttredelsesbestemmelsen

Forslaget til ny § 88 a i arveloven består hovedsakelig av forskriftshjemler. Departementet foreslår derfor at loven trer i kraft straks.

Kommunal- og distriktsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under
et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om
endringer i arveloven (digitalt skifte av dødsbo).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i arveloven (digitalt skifte av dødsbo) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i arveloven (digitalt skifte av dødsbo)

I

I lov 14. juni 2019 nr. 21 om arv og dødsboskifte skal ny § 88 a lyde:

§ 88 a *Digitalt skifte av dødsbo*

Oppgavene som følger av lovens tredje del, kan utføres gjennom offentlige tjenester for digitalt skifte av dødsbo. Departementet kan gi forskrift om offentlige tjenester for digitalt skifte av dødsbo, bruk av infrastruktur, innhenting og formidling av opplysninger på vegne av bruker mv.

Departementet kan gi forskrift om nødvendig behandling av personopplysninger i forbindelse med digitalt skifte av dødsbo etter første ledd, blant annet om behandlingsansvar, formålet med behandlingen, automatiserte avgjørelser, deling,

lagring, adgangen til viderebehandling, retting og sletting.

Departementet kan gi forskrift om utlevering av opplysninger til offentlige myndigheter for bruk til statistikkformål.

Så langt det er nødvendig for å utføre oppgaver som følger av lovens tredje del, kan offentlige og private virksomheter, domstolene og forvaltningsorganer uten hinder av taushetsplikt dele opplysninger i forbindelse med gjennomføring av digitalt skifte av dødsbo. Departementet kan gi forskrift om plikt til å dele opplysninger uten hinder av taushetsplikt, og at enkelte opplysninger ikke skal kunne deles etter første punktum.

II

Loven trer i kraft straks.

